

Ikäsyryjinnän yksi tärkeä ilmenemismuoto on vanhuspalvelujen niukkuus ja laatuongelmat. Esimerkiksi vanhuspalvelulain yhtenä tavoitteena on ollut asianmukaisten palvelujen turvaaminen hoivaa tarvitseville vanhuksille, mutta tuon tavoitteen toteutuminen näyttää kovin epävarmalta.

Jylhä kritisoi palvelujen suunnittelussa ja arvioinnissa käytettävää RAI-järjestelmää, jossa ”hoidon laatua seurataan painehaavojen, lääkkeiden määrän ja toimintakyvyn tason perusteella”. Toki nuokin ovat tärkeitä, mutta hyvän hoidon pitäisi huolehtia myös arjen sujumisesta, turvallisuuden tunteesta, elämän mielekkyyden vaalimisesta, ilon tuottamisesta, ihmisen arvokkuudesta ja identiteetin säilymisestä.

Määrällisten mittareiden ylikorostaminen ja vinoutunut valinta ovat varmasti vanhustenhuollon ulkopuolellakin iso ongelma, joka johtaa helposti siihen, että ”valta toimintojen järjestämisestä siirretään entistä kauemmas toiminnan toteuttajista” ja ”mittaaminen korvaa luottamuksen” ammattilaisten kykyyn suunnitella työtään ”ilman pikkupirteistä ohjausta

ja valvontaa”. Vanhuspalvelujen hoitajamitoituksenkaan ensisijaisena tavoitteena Jylhä ei pidä toimintakyvyn ja terveyden paranevista vaan esimerkiksi nopeampaa avun saantia, kun pitää päästä vessaan, mahdollisuutta syödä ateriansa loppuun ja päästä käymään ulkona sekä hyvää ja levollista mieltä, kun hoitaja ehtii viipymään vieressä ja juttelemaan.

Vuonna 2020 valmistunutta Kansallista ikäohjelmaakin Jylhä kritisoi siitä, että kauniisiin tavoitteisiin ei sisälly esimerkiksi ikäsyryjinnän vähentämistä tai tarpeita vastaavien palvelujen tuottamista. Vanhuspalvelujen räikeimpiin havaittuihin epäkohtiin toki kiinnitetään huomiota, ja perustetaan arvovaltaisia työryhmiä, joiden toimenpide-ehdotukset eivät kuitenkaan yleensä etene poliittiseen valmisteluun. Tärkeimmäksi päämääräksi näyttääkin nousevan kustannusten säästö mm. järjestämällä tarjouskilpailuja, joissa voittaja valitaan halvimman hinnan eikä hyvän laadun perusteella, kasvattamalla palvelujen käyttäjän maksuja, lisäämällä omaisten vastuuta hoidosta tarjoamatta heille siinä tarvittavaa tukea ja tarjoamalla ympärivuorokautista hoivaa vain

niille, jotka selviytyvät hengissä odotusajasta, jolloin he kaatuilevat tai harhailevat yöpukusillaan ulkona tai tulevat syyttäneeksi tulipalon. Ja tämä osataan puhekauniiseen muotoon, vaikka tosiasiallisesti säästöjä suunniteltaessa ”palvelujen heikentämistä sanotaan kehittämiseksi tai rakennemuutokseksi”. Mikään taikatempu ei kuitenkaan muuta puuttuvia voimavaroja hyviksi palveluiksi. Teppo Krögeriin viitaten Jylhä toteaa Suomen käytävän vanhuspalveluihin noin miljardi euroa vähemmän kuin muut Pohjoismaat, kun otetaan huomioon maiden väkiluvut ja kansantuotteet. Hän arvioikin, että Suomella olisi hyvät mahdollisuudet turvata iäkkäimmille ja huonokuntoisimmille asukkaalleen kohtuulliset palvelut, jos näin haluttaisiin. Vanhuuden aiheuttamista menoista vain runsas kymmenesosa aiheutuu palveluista pääosan kertyessä eläkemenoista.

Marja Jylhä aloittaa kirjansa sanomalla, että ”kirjat ovat kirjoittajan puhetta lukijoille, yhteyden rakentamista, keskustelun avaamista ja myös yritystä vaikuttaa”. Hänen oma kirjansa on juuri tuota: viisasta puhetta, jota kannattaa kuunnella.

Mesopotamian tulvatasangoilta Osama Bin Ladenin teloitukseen

OLLI POROPUDAS

Peter Frankopanin massiivisen kirjan (844 sivua) silkkikitiet tarkoittavat Kiinan ja Euroopan Keski-Aasian maiden kautta kulkeneita reittejä, joilla liikkui ihmiset, silkki ja muut tavarat, ideat, taudit, uskonnot

ja kulttuurit. Kirja piirtää pitkän kaaren ajasta 4 000 vuotta eaa. USA:n hyökkäykseen Irakiin ja Osama Bin Ladenin jahiin ja teloitukseen. Tarkastelu etenee siten, että ensimmäiset vuosituhannet ja -sadat saa-

---

Peter Frankopan
Silkkikitiet
Uusi maailmanhistoria
Atena, 2021

vat suurpiirteisen käsittelyn, ja mitä lähemmäksi nykyaikaa tullaan, sitä tarkemmin historia kerrotaan. Kirja on mielenkiintoista luettavaa lukuisine uusine tietoineen, anekdootein ja tarinoineen, vaikka toisaalta niiden runsaus antaa sille populistisen vaikutelman.

Kirja perustuu kronologiseen tarkasteluun, vaikka päälle päin se koostuu rajallisia kokonaisuuksia sisältävistä ”teistä” (”Tie kriittilliseen itään”, ”Tie vallankumoukseen” jne.). Kirjan menetelmänä on historiallisten tapahtumien kokoaminen ja valikointi. Toimijoiden motiiveiksi hahmottuvat taloudelliset voitot, vallan hankkiminen ja uskontojen levittäminen. Tarkastelun edetessä motiivit menevät sekaisin yllätyksellisesti, osaksi sen vuoksi, että kauppiaat, kuninkaat, sotilaat ja papit ovat toimineet usein yhteisymmärryksessä. Kirja keskittyy kaupankäyntiin, sotiin ja valloituksiin, kulttuuriin ja uskontoihin, mutta sivuuttaa maanviljelyksestä ja karjanhoidosta muodostuvan talouden valtavirran, ja sen, että kuninkaiden ja eliittien vauraus ja valta on perustunut niitä harjoittaneiden tavallisten ihmisten riistolle.

Frankopanin perusargumentti on, että – toisin kuin länsimainen historiankirjoitus väittää – maailmanhistorian keskipiste ei ole ollut aina Euroopassa, vaan Lähi-idässä ja Keski-Aasiassa. Painopiste siirtyi Eurooppaan löytöretkien myötä, mutta öljypohjai-

sen teknologian laajentuminen ja valtavien öljyvarojen löytyminen on palauttanut sen takaisin tälle alueelle. Maailmanpolitiikan tärkeintä taistelua on käyty 1800-luvun lopulta lähtien näiden öljyvarojen kontrollista.

Suhtaudun hiukan epäillen tuohon argumenttiin. Maailmanpolitiikkaa ei pyöritä vain öljy ja muut raaka-aineet vaan myös teknologia, jonka kehittyminen on tapahtunut teollisesta vallankumouksesta alkaen Länsi-Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Kiinan vahvistuminen taloudelliseksi ja poliittiseksi suurvallaksi puolestaan siirtää painopistettä Tyynenmeren alueelle. Ilmastonmuutoksen vastustaminen vähentää kehittyneiden maiden riippuvuutta öljystä ja öljyvaltioista.

Toisaalta taas esimerkiksi Kiinan talouskasvu laajentaa raaka-aineista ja energialähteistä käytävän kansainvälisen kilpailun maantieteellistä aluetta. Maailmanpolitiikan tärkeimmät toimijat pyrkivät varmistamaan jo hankitut asemansa ja estämään muita toimijoita valtaamasta uusia. Suurvaltojen kilpailun kiristyminen parantaa raaka-aine- ja energiavaltioiden asemaa, kun ne voivat kilpailuttaa osapuolilta yhä parempia tarjouksia. Tulojen kasvu ei välttämättä nosta näiden maiden ihmisten elintasoja, vaan rikkauksien virtaaminen hallitsevien eliittien taskuihin vahvistaa niiden kykyä kontrolloida väestöään.

Frankopanin teoksen suurin ajankohtainen anti siinä, että se kertoo, kuinka Iso-Britannia voimiensa päivinä ja sitten sen roolin perinyt USA systemaattisesti käyttivät kaikkia mahdollisia keinoja pitääkseen siirtomaansa ja strategisessa asemassa olevat maat kontrollissaan ja tukeakseen liittolaismaiden hallituksia: raha, disinformaatio, oppositiovoimien tukeminen, mielenosoitusten lietsominen, terroristien tukeminen, kaksilla tai kolmilla korteilla pelaaminen, sotilaalliset väliintulot ja niin edelleen. Erityisen ajankohtainen Frankopanin teksti on nyt, kun suurvaltojen jännitteet ovat Ukrainan tilanteen vuoksi lisääntyneet.

Läntinen media osoittaa syyttävän sormensa Venäjää kohtaan mutta samalla unohtaa länsimaiden koko historiansa ajan harjoittamaan valtapolitiikan, johon kuuluu kansallisen itsenäisyyden sivuuttaminen aina tilanteen niin vaatiessa. Ukrainassa on kyse suurvaltojen välisestä valtataistelusta. Venäjän uhittelu on vastaus läntiseen politiikkaan, joka on rakentanut *cordon sanitairen* Venäjän länsirajalle. Frankopanin kirjan perusteella on helppo uskoa, että Venäjän läntisten rajavaltioiden liittyminen Natoon ei ole tapahtunut ilman USA:n salaisen diplomatian myötävaikutusta, vaikka Venäjä/Neuvostoliitto on tietysti itse suurin syy siihen, että länsinaapurit ovat halunneet turvata sotilaallisen selustansa.